

ETIOPIEN

En utomjordisk upplevelse

Vagabonds ständige äventyrare Marcus Westberg begav sig ut bland stamfolk och sprutande lavasjöar i Etiopien. Följ med på en strapatsrik resa långt utanför turiststråken!

text & foto MARCUS WESTBERG

Mursifolket använder sig fortfarande av enkla hyddor.

EFTER EN STJÄRNKLAR NATT FÅR VI TA DEL AV – ELLER ÅTMINSTONE BEVITTA – EN URÅLDRIG TRADITION.

NI KOMMER INTE att tycka om det här, varnar Daniel. Han är vår guide och en gammal vän till min reskamrat, Wim. Han har rätt. Dammet hinner knappt lägga sig innan bilen är omringad av målade ansikten och kroppar. Några börjar dunka på rutorna. Bilen gungar.
– *Photo! Photo! Birr! Birr!* (Birr är den lokala valutan, red. anm.)

Vi befinner oss i en mursiby, Etiopiens kanske mest fotograferade folkgrupp. Trots att flera personer är beväpnade är situationen inte hotfull, bara irriterande. I delarna av Omodalen som får regelbundna turistbesök handlar dessa bara om en sak: bilder, och den numera obligatoriska medföljande betalningen.

Kvinnorna är prydda av en underlig kombination av traditionella utsmyckningar och modernt krimskrams som erhållits enbart för turisternas foton. Färggranna plastfrukter blandas således med läpp-plattor och vackert snidade örhängen. En grupp barn applicerar hastigt ansiktsmålning när de ser bilen närma sig.

Vi tar några bilder, Daniel delar ut några sedlar. Men när två av kvinnorna börjar knuffas för att synas bäst får både Wim och jag nog.

– Jag ville mest att ni fick se hur det är i de

byarna som är lättast att nå. Så ni har något att jämföra med. Hit kommer det besökare nästan varje dag. Dit vi ska nu ... kanske någon gång per år, om ens det.

TVÅ TIMMAR SENARE befinner vi oss långt från de vanliga turistrutterna, men det krävs ändå en lång förhandling mellan Daniel och byhövdingen, Meregä, innan vi får klartecken att slå upp våra tält, plocka fram kameror, och ge oss in i byn. Ingenting är gratis, men tanken är att vi ska få röra oss fritt och att betalningen sker senare, allt på en gång, och att vi på så vis slipper konstant tjat om pengar.

Det fungerar förvånansvärt bra, och under dagens sista timmar får vi en fascinerande inblick i livet i ett av världens minst utvecklade områden. Stammarna i södra Etiopien skiljer sig markant från de vanligtvis mer ljushyade och finlemmade amhara och omoro, landets politiska och ekonomiska elit, som anser att mursi, hamar, och Omodalens andra etniska minoriteter är ociviliserade "afrikaner" – ett nedlåtande skällsord i huvudstaden Addis Abeba.

Efter en stjärnklar natt får vi ta del av – eller åtminstone bevittna – en uråldrig tradition.

I skenet av dagens första solstrålar fångar en av

Firandet med hamarstammen pågår hela dagen

Karostammen är känd för sina ansikts- och kroppsmålningar.

Landskap i norra Etiopien.

Närkontakt med ett av Afrikas farligaste och största rovdjur - nilkrokodilen.

Ett, två, tre – hopp! 19-årige Aike klarar manlighetsriten med glans.

TVÅ GÅNGER TILL HOPPAR HAN FRAM OCH TILLBAKA VIA TJURARNAS RYGGAR. ATT RAMLA INNEBÄR STOR SKAM FÖR FAMILJEN OCH EN ENORM EKONOMISK FÖRLUST ...

männen in en ko. En annan avfyrar en pil med rundad, vass spets mot en blodåder i kons hals, och en ung pojke samlar upp det sprutande blodet i en kalabass. Blod, blandat med mjölk och eventuellt lite honung, är livsviktig näring för nomadiska boskapsherdar över hela kontinenten.

Korna är alldeles för värdefulla för att slaktas så länge de kan föröka sig, och dessutom representerar de ofta status och säkerhet. Blod kan däremot tas från en ko eller tjur så ofta som varannan vecka bara de har tillgång till gräs och vatten. Och så kan man ta betalt av turister. Det här ingick visst inte i priset Daniel betalade Merega, menar de två männen som inte verkar lita på att klumpbetalningen verkligen kommer fördelas rättvist.

Om det inte vore för regeringens försök att lägga beslag på deras mark skulle omvärlden knappast göra något bestående intryck på byns 50 invånare, även om Wims färgglada solglasögon verkar göra det. Med undantag av en och annan sliten mobiltelefon (vars syfte är ovisst då det inte finns någon täckning i området) syns inga tecken på modernitet.

Majs mals till mjöl mellan lagom stora stenar, ljus och värme kommer från eldar, hyddorna byggs från lera och halm, och livet kretsar runt boskapen. De flesta männen är nakna förutom varsin filt, men då den lika ofta ligger slängd över en axel som virad runt midjan döljer de inte särskilt mycket. Längs vägarna ser vi ofta män helt utan kläder. Bland de här människorna, ännu inte uppslukade av de abrahamitiska religionerna, är nakenhet ingenting att skämmas över.

DENNA FULLKOMLIGA OBLYGHET blir än mer uppenbar några dagar senare då jag utan förvarning får en spritt sprängande naken hamar-mans skrev rakt i ansiktet. Han har precis sprungit och hoppat över tolv tjurar som står uppställda bredvid varandra några meter bort, det sista momentet i en tre dagar lång manlighetsceremoni.

Jag har satt mig på huk för att få en bättre kameravinkel, men håller fortfarande på med mina inställningar när *ukulin* – tjurhopparen –

bestämmer sig för att det är dags. 24 av stammens starkaste krigare håller djuren på plats samtidigt som Aike, som 19-åringen heter, vänder sig om, tar sats, och smidig som en katt gör om bedriften, fast nu åt andra hållet.

TVÅ GÅNGER TILL HOPPAR HAN FRAM OCH TILLBAKA mellan tjurarnas ryggar. Att ramla innebär stor skam för familjen, och en enorm ekonomisk förlust för Aikes far, som finansierar hela festligheten och skulle bli tvungen att göra det en gång till om sonen tappar balansen. Jag inbillar mig att jag ser viss lättnad blandas med den uppenbara glädjen och stoltheten när Aike landar i full kontroll efter sin tredje och sista runda.

VI TYCKER ATT vi sett det mesta, men vår upptäcktsfärd genom Omodalen är inte slut än.
– Ni kan inte komma så här långt utan att se Omofloden, menar Daniel.

Så vi fortsätter söder- och västerut genom ett landskap som blir allt torrare och sandigare. Nästan alla vi ser är beväpnade, även om de inte har mer än en ensam, benig get att försvara. Precis som på andra håll i Afrika är det kalasjnikov som gäller. Vi har fått nys om en amerikan som har öppnat en camp och börjat organisera bätturer längs floden, men när vi kommer fram finns bara en lokal föreståndare på plats, och han vågar inte låta oss stanna – eller ta en bättur – utan förbokning.

Istället fortsätter vi en timme till och slår upp tälten i en liten by inte långt från gränserna mot Kenya och Sydsudan, till det numera mycket bekanta ljudet av "Photo! Birr!". Långt nedanför oss slingrar sig floden fram mellan ljusa sandbankar och mörka skogar. Men även den ljusa sanden har mörka fläckar: nilkrokodiler. Det kanske inte gjorde så mycket att vi gick miste om bätturen trots allt.

När skymningen faller försvinner de nyfikna byborna – kvar finns utsikten över Omodalen. I bakgrunden blandas ljuden av traditionell sång och dans med modern musik från byns bar. Några barn sitter kvar utan att säga någonting; de lyssnar storögt utan att förstå ett ord av vårt samtal. När musiken till slut tystnat borde natten ►

Danakil
HETT OM ÖRONEN

När solen äntligen går ner i Danakil sänks temperaturen i ett av världens hetaste områden något, men någon svalka är det inte tal om – även nätterna är obehagligt varma.

Numera dekorerar sig mursikvinnor med all möjlig krimskrams för turisternas bilder, men läpp-plattorna är en traditionell dekoration.

MUGA, SOM LEDAREN HETER, HÖJER PLÖTSLIGT SIN KALASJNIKOV OCH RIKTAR DEN MOT WIM OCH DANIEL. HAN HAR ÄNDRAT SIG. NU VILL HAN HA 10 000 BIRR.

ha varit lugn, men tydligen har vi valt att tälta bredvid byns största getinhägnad. Trötta, rödögda, och smått tjuriga efter åtta timmars konstant bråkande äter vi frukost och påbörjar vår långa bilfärd tillbaka mot Turmi och Addis.

DAGEN BLIR DOCK snabbt betydligt sämre. Ett gyllene fototillfälle dyker upp – tre hamarmän med en flock getter. Vi kommer överens om betalningen. 50 birr, ungefär 25 kronor. Ganska mycket för den här delen av landet, men varför inte? När jag fotar Muga, som ledaren heter, höjer han plötsligt sin kalasjnikov och riktar den mot Wim och Daniel. Han har ändrat sig. Nu vill han ha 10 000 birr.

Eftersom vi fortfarande lever och han inte bitt om mina kameror antar vi att han inte är ute efter att råna oss på riktigt utan bara vill övertala oss att mer eller mindre frivilligt ge honom så mycket pengar som möjligt. 10 000 är antagligen en så hög summa han kan föreställa sig att vi har i kontanter.

Så nu följer en utdragen förhandling, där Daniel och chauffören Tesfay försöker resonera med Muga och hans beväpnade kompanjoner. Wim och jag spelar uttråkade och avslappnade – vi lägger oss i skuggan av bilen och läser varsin bok. Efter en dryg timme kommer vår bagagebil ikapp, och underligt nog låter Muga Wim åka vidare till Turmi. Daniel försöker igen.

– Du förstår väl att Wim kommer gå till polisen. Han har bilder på dig i sin mobil. Så om det händer oss något så kommer de att veta vem som är skyldig.

Det argumentet biter dock inte på Muga, som menar att det inte alls är något rån.

ÄNNU EN TIMME senare har temperaturen stigit till över 35 grader i den obefintliga skuggan, Medan Daniel, Tesfay och jag sitter i den luftkonditionerade Pajeron får Muga och hans vänner klara sig bäst de kan framför oss på vägen. Till slut tröttnar de andra och försvinner bland de glesa buskagen med sina getter.

Daniel påminner Muga om att polisen borde vara här snart, och denne nöjer sig till slut med de etiopiska sedlarna Daniel erbjöd honom tidigare, ungefär 200 kronor.

Väl i Turmi visar det sig att det aldrig blev något polisuppstånd.

– De behövde visst tillstånd från någon överordnad i en annan stad, förklarar Wim. Och han hade mobilen avslagen. De skulle försöka igen i eftermiddag, eller möjligtvis i morgon.

Wim äger en stor reseagentur, Matoke Tours, och är i Etiopien för att lägga upp nya rutter tillsammans med Daniel. Den här morgonen var nog knappast något hans kunder skulle uppskatta, medger han.

– Jag tror vi byter ut Omofloden mot något lite mindre äventyrligt. Kanske en fin lodge med swimmingpool och kall öl.

NORR OM ADDIS finns Etiopiens populäraste resmål, de historiska städerna Lalibela, Axum, och Gonder. I en vecka besöker jag stenkyrkor och kloster, gravar och fort, vattenfall och öar. I Simienbergen ser jag etiopiska vargar på håll, och de babianliknande gelada-aporna på en knapp meters avstånd. Upplevelserna och landskapen är många, varierande och fascinerande, men jag är hela tiden lite otälig. Det är den sista delen av resan jag verkligen ser fram emot. Danakil.

Inte hört talas om Danakil? Det hade inte jag heller fram tills nyligen. Men när jag besökte vulkanen Nyiragongo i Kongo träffade jag en äventyrare från Österrike som berättade om världens övriga lavasjöar, däribland Erta Ale i Etopien. Österrikaren beskrev resan som ”lite komplicerad”. Med det syftade han på att Danakil dels är ett gränsområde mellan Etiopien och Eritrea, två länder som inte direkt är vänskapligt sinnade till varandra, dels att det inte finns någon infrastruktur att tala om. Och så är det sannolikt världens hetaste plats, med en genomsnittstemperatur på över 40 grader. Och det är på vintern – sommartid är det ofta en bra bit över 50.

Det visade sig ändå vara lättare att komma dit än jag hade föreställt mig. Ett inrikesflyg från Addis, fyra timmar i en fyrhjuldriven bil, och så var vi framme. Vårt första stopp, Hamedela, ligger nästan hundra meter under havsnivå och är egentligen bara en militärbas. Värmen är på gränsen till outhärdlig. Inte ens vinden hjälper – det känns som att stå framför en gigantisk

Geladaapor, veckolånga vandringsleder och storslagna vyer - Simienbergen har mycket att erbjuda

En fjärl på villovägar bland Dallols svavelkällor.

Geladaapor påminner om babianer men är betydligt lättare att komma nära inpå.

I Omodalen finns det inget boende ute bland stammarna, så i mursibyn tältar vi och äter under bar himmel.

Vagabond Marcus Westberg bland resterna av en italiensk svavelfabrik i Danakil.

HUVUDSTAD:
ADDIS ABEBA.
ANTAL INVÅNARE:
4,7 MILJONER.
TIDSSKILLNAD:
+1 TIMME SOMMARTID,
+2 TIMMAR VINTERTID.
BÄST TID ATT RESA:
HÖST OCH VINTER
(OKTOBER–MARS).
JANUARI TILL MARS ÄR
HÖGSÅSONG.

Saltsjön i Danakildalen påminner om en frusen sjö i Sverige - förutom dromedarerna och temperaturen, som sällan sjunker under 40 plusgrader.

VÄL PÅ ANDRA SIDAN MÖTS VI AV EN SYN SOM ÖVERTRÄFFAR MIN FANTASI. ISLAND, SLÄNG DIG I VÄGGEN – DET HÄR ÄR NÅGRA SNÄPP VÄRRE.

hårtork. Och det är skitigt, bokstavligen talat. Det finns inga fungerande toaletter, så det är buskage som gäller. Vi får varsin flätad korgsäng som mest påminner om trasiga solstolar. Under tak går det inte att sova, så vi drar ut sängarna och lägger oss under bar himmel.

DET ÄR FORTFARANDE mörkt när vi vaknar, dammiga och sandiga av att ha sovit utomhus utan filter eller lakan, men temperaturen är i alla fall några grader lägre nu. Tillsammans med en obligatorisk militäreskort kör vi tvärs över en enorm saltsjö. Väl på andra sidan möts vi av en syn som överträffar min fantasi. Dallols svavelkällor. Island, släng dig i väggen – det här är några snäpp värre. Allting kokar och bubblar. Kristaller formar hundratals olika mönster på marken. De är marken. Och allting i grönt, orange, gult, turkost, rosa. Samtidigt som värmen stiger upp från fosfat och svavelkällor går solen upp och höjer temperaturen ytterligare. Stanken av ruttna ägg gör det svårt att stå upp, men ändå vill vi stanna kvar så länge som möjligt. Vi vet att det inte blir något eftermiddagsbesök – hettan gör det för farligt – så ingen av oss vill åka därifrån innan vi har utforskat hela området. Men när Wim till slut kräks av illamående för andra gången inser vi att det nog är dags att återvända till bilen.

Klockan har hunnit bli nio, och saltsjön är inte längre öde. En bit från vägen ser vi en grupp tigray-män arbeta i värmen. De bryter salt åt

regionens dominerande folkgrupp afar, ett svettigt dagsverk även under årets kallaste månader. Saltstyckena lastas på dromedarerna, förs bort i karavaner, och säljs sedan på marknader eller i Mekele, staden där vårt flyg landade. Lönen är minimal, hettan extrem, och pensionssparandet fullkomligt irrelevant då få lever länge i det här yrket.

Senare under dagen inväntar vi männen och dromedarerna när de passerar en del av sjön som faktiskt har polar av vatten ovanpå saltet. Vattnet är spegelblankt, och en liten grupp turister – vi är inte längre de enda besökarna – roar sig med att fotografera varandra. Saltarbetarna verkar också vara rätt nöjda med att fotas och ber till vår förvåning inte om pengar.

När solen till slut börjar närma sig horisonten påminner scenen nästan om ett tropiskt strandparadis, även om de fem soldaterna knappast skulle höra hemma i ett sådant. Väl tillbaka vid militärbasen får vi fräscha upp oss med hinkar fulla av ljuvligt, svalt vatten och avnjuta en under omständigheterna fantastisk måltid – pasta, grönsaksröra och nybakade chapati – innan det är dags att svetta oss igenom ännu en dammig natt.

STARTPUNKTEN FÖR VÅR vandring till vulkanen Erta Ale är minst lika nerskräpad som Hamedela. Vi har guide- och poliseskort, men då det inte är en nationalpark är det ingen som bryr sig om att hålla rent bland de låga hyddorna. ➤

Ahmed har samlat nyss stelnad lava från Erta Ale, bara någon meter från den öppna kratern.

Ahmed leder den lilla gruppen hela vägen fram till den skvättande och sprutande lavan mitt i natten – en oförglömlig upplevelse.

Plastflaskor, toalettpapper, och kamouflageklädda fågelskrämmor (där för att skrämman eritreanska soldater snarare än fåglar) dekorerar landskapet. Ändå måste vi vänta här. Vandringen tar bara tre timmar, men är svår att utihärda innan solen har gått ner.

Istället blir det en nattstrapat i skenet av pannlampor och mobiltelefoner. Snart börjar vi skymta ett svagt, orange ljus i fjärran, ett ljus som blir starkare för varje kilometer. Den sista sträckan är den brantaste, men vid det laget är jag för uppspelt och förväntansfull för att bry mig om vare sig trötta ben, den varma luften, eller att marken återigen är täckt av tomma plastflaskor och välanvänt toalettpapper.

Synen som möter oss när vi tar oss över det sista krönet och når kraterns kant går inte att beskriva. Som en fyrverkerishow, fast med lava – flytande, brinnande guld. Det bullrar och dånar – vi befinner oss max hundrafemtio meter från den aktiva delen av vulkanen. Kratergolvet är täckt av stelnad lava från det senaste stora utbrottet. Det här är världens äldsta permanenta lavasjö, mer än hundra år gammal.

– Vill ni komma närmare?

Ahmed Moussa är 23 år gammal men har redan nio års erfarenhet som guide. Han

är finlemmad som en ung flicka och till synes opåverkad av värmen och den fysiska ansträngningen. Wim och jag ser på varandra.

– Närmare? Ner dit? Självklart!

Ahmed nickar, vänder sig om, och börjar gå. Mellan två små hyddor går det att klamra sig ner de tjugo meterna till kraterns botten. Sedan blir det svårare. Den stelnade lavan är inte alls lika hård som man skulle kunna tro i pannlampornas sken.

När vulkanen får utbrott är det bara den yttersta delen av den flytande lavan som stelnar, så det vi nu mycket varsamt går på är ihåliga tunnlar. Själv väger han bara 47 kilo, och mina stora fötter gör att min vikt i alla fall fördelas över en större yta. Wim, som är avsevärt tyngre men har mindre skostorlek, trampar igenom gång på gång och blöder snart ymnigt från alla rivsår på vader och smalben.

Vi går närmare och närmare. Till slut står vi precis nedanför lavasjön, med glödande bäckar runtomkring oss. Lavastänk landar runt omkring oss, och jag undrar för mig själv om ett paraply skulle skydda mot smält sten. Trots den uppenbara faran är det svårt att slita sig. Jag har svårt att tro att jag någonsin kommer befinna mig så nära vår planets kraftfulla, eldiga inre än vad jag gör just nu. ♥

Guide till ETIOPIEN

RESA DIT

Snabbast och enklast är Ethiopian Airlines, som flyger från Stockholm och Oslo (biljetter från ca 4 000 kr). Turkish Airlines är också smidigt (dock med mellanlandning) med priser från ca 4 500 kr.

RESA RUNT

Etiopien är stort, så det är svårt att se en större del av landet utan att flyga. Biljetter på inrikesflyg är dock inte särskilt dyra – åtminstone om man flygit hit med Ethiopian Airlines. Inrikesnätverket är stort, även om det ibland är nödvändigt att flyga via Addis Abeba. Att bila på egen hand rekommenderas inte – boka istället med en researrangör. Många etiopiska arrangörer är katastrofala, men **Agape Tours**, agapetourplc.com, är fantastiska. Bland utländska operatörer finns **Matoke Tours**, matoketours.com, prisbelönta Afrika-specialister för både grupper och dig som reser på egen hand. Organiserade resor med svensk guide arrangeras av bland annat Äventyrsresor och Jambo Tours.

En saltkaravan i solnedgången i Danakil-dalen.

Dallols svavelkällor - en nästan utomjordisk syn,

5 MÅSTEN I ETIOPIEN

1. Simienbergen. Simienbergen har Etiopiens vackraste landskap, ett fantastiskt djurliv, och ett skönt, svalt klimat.

2. Danakil. Utan tvekan en av världens häftigaste – och underligaste – platser. Den som vågar trotsa värmen och den dåliga infrastrukturen blir belönad med syner som överstiger allt förstånd.

3. Omodalen. För den som vill se traditionella folkgrupper finns det få platser i Afrika som slår denna plats. Trots sina små irritationsmoment är det en kulturupplevelse som få andra. Omodalen är dessutom mycket vacker, med förvånansvärt rikt djurliv.

4. Lalibelas klippkyrkor är landets viktigaste historiska monument, uthuggna direkt ur berggrunden på 1200-talet. Kyrkorna används fortfarande aktivt, och ett besök under en stor ceremoni är ganska maffigt.

5. Balebergen är inte bara vackra – de är den bästa platsen att se etiopiska vargar (som påminner mer om våra rödrävar). Och även om chansen att se lejon är mycket liten så finns de faktiskt i skogarna bland bergens lägre partier.

BO

Hotellen utanför städer som Addis Abeba och Gonder är sällan imponerande, med några få undantag, t ex. **Simien Lodge** och **Bale Mountain Lodge**. I Addis finns det en del familjedrivna gästhus och bed & breakfasts exempelvis **AREQU** (arequbandb.com) dubbelrum från 350 kr). Utanför Addis finns det ofta inte så mycket att välja mellan, och troligtvis fattar researrangören de flesta beslut om boende. I Omodalen och Danakil sover man ofta i tält eller under bar himmel, åtminstone i de intressantare delarna.

ÄTA

Etiopisk mat är välförtjänt uppskattad långt utanför landets gränser. Den mest typiska traditionella måltiden är ett antal olika kött- och grönsaks-rätter serverat på *injera*, ett platt surdegsbröd bakat av det inhemska sädeslaget *teff*, som även används till att brygga öl. Måltiden äts utan bestick – istället rivs en bit injera av och används som ätbar skopa.

Diverse pasta, pizza och köttträtter serveras även på de flesta lokala restauranger. I Addis finns det ett överflöd av billig färsk frukt och grönsaker, men längre ut på landsbygden är utbudet betydligt mer begränsat. Etiopien är kaffebönans hem, och både kaffe och kryddor går att köpa på Addis många marknader.

SE OCH GÖRA

Etiopien har en otrolig mångfald av både djur, natur och kultur, och att hinna med allt på en enda resa är i stort sett omöjligt (såvida man inte har gott om tid). **Omodalen** i södra Etiopien är hem till dussintals stammar (t.ex. mursi och hamar) av vilka många klär sig och lever enligt gamla traditioner. **Balebergen** är bäst för att se etiopiska vargar, medan **Simienbergen** i norr är nummer ett för gelada-apor och vandring. I norr finns även den historiska rundan med **Gonder**, **Axum**, och **Lalibela** (med de UNESCO-skyddade stenkyrkorna). **Danakils** vulkaner och svavel- och saltsjöar ligger längre österut, närmare Eritrea, medan de bästa platserna att se vilda djur (utöver de två bergsområdena) är i väst och söder. Addis är också värt en dag eller två för stadens många marknader, och även om Etiopiens nationalmuseum inte är särskilt imponerande är det ändå speciellt att få se vår ammoder Lucy.